

ÉLET ÉS IRODALOM
 SZÉPIRODALMI ÉS
 TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

Előfizetési ár:
 Egész évre 6ft.
 Fél " 3 "
 Negyed " 1.50k
 Egyes szám ára 2kr.

Lapfolyónos és szerkesztő:
KORBULY JÓZSEF
 Főmunkatárs:
HEGEDŰS ISTVÁN.

*Szerkesztői iroda és
 Kiadó-hivatal:*
 Kolozsvárt. Bel. Monostor
 utca 20sz.

Ny. Stein J. Kolozsv.

Metsz. Fiedler K.

HIRDETÉSEK.

EREDETI
FRISTER és ROSSMANN
VARRÓGÉPEK.
Amsterdamban az 1883-diki kiállításon
„ARANY ÉREMMEL“
kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben
részesített
SINGER
varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti rész-
letekbeni fizetések és hat évi írásbeli jót-
állás mellett ajánlja
Neeser János és társa
Kolozsvárt, tordauteza 1. sz.
(7) (13-52)

TAVASZI IDÉNYRE.
Dús választékban megérkeztek,
LEGOLCSÓBB ÁRBAN KAPHATÓK
BETEGH PÉTER
NŐI PIPERE ÜZLETÉBEN KOLOZSVÁRT, FÖTÉR
a legdivatosabb díszített és díszítetlen kalapok, kalap formák és hoz-
zá tartozó díszítő kelmék, kalap-fátylak, legyezők, kesztyűk és szám-
talan legújabb divatu pipere tárgyak.
NAGY RAKTÁR
menyasszonyi koszorúk és fátylaktól, Batist- és len-him-
zésekből, a legjobb fajtájú és állású miederekből.
GYÁRI RAKTÁR
por-köpeny, Jaquet és mantillokból, napernyők- és díszítetlen kalapokból.
Egy kitűnően képzett varrónővel (MARCHANDE DE MODES)
rendelkezvén, ki csupán csak üzletem részére van elfoglalva, lehetőségessé teszi
a szakmához tartozó divatcikkeknek tisztítási és alakítási díszítéseknek stb.
hibetelen gyorsaság- és pontossággal eleget tennem.
Női ruháknak a legizletesebb elkészítését a legújabb divat
szerint egy ruha-derék és az elő-hossza bektildése után, felelősség mellett el-
készítetek.
Teljes tisztelettel
BETEGH PÉTER.
(20)

AZ ELSŐ ERDÉLYI FUVÓ-GYÁR
(19) (2-2) KOLOZSVÁRTT.

Van szerencsém a már több mint 14 év óta fennálló és jó hírnévnek örvendő gyáramat
a t. cz. közönség becses figyelmébe ajánlani. Bátorokodom egyszersmind tudatni, hogy min-
denféle **gép-mű** és **épület-lakatos munkákat**, ugyszintén vert-vasból

SIR-ÁCSOZATOKAT,
lépcsőzeteket,
VILLÁMHÁRÍTÓKAT
stb. a legrövidebb idő alatt,
legolcsóbb árbán, elké-
szítetek.

Minták és rajzok a világ
leghíresebb vasgyáraiból ki-
került rajzok után ké-
szülnek.

Minta-rajzok, míminták kívánatra adatnak, vagy vidékre postán bérmentve küldetnek.
SEEMANN JÓZSEF.

LÁSZLÓFFY JÓZSEF

Kolozsvárt, főtér, Szathmáry-ház.

Ajánlja az újabb kor szerint francia modorban berendezett

NŐI KÉZI MUNKA,

HÁRÁSZ, GYAPOTT, CZÉRNA

és apróság üzletét.

Minden idényben e szakmába vágó legujabb különlegességeit.

Legjobb minőségű miederek és gyermek egyenesen tartók (gradehalter) szállagok, csipkék, rüschök, bélésnemük és gombok gondosan rendezett raktárát.

Hímzések és filét munkákhoz való kellékek, Congress, Java, Panama, Cable, Canava szövetek Mignardisek, Point des Lacet stb. ezifrányok szép választékban.

Az utóbbi korban a kézi munka annyira előre lévén haladva: igyekeztem a hozzá szükséges anyagokat úgy berendezni, hogy a n. é. közönség minden kívánalmának eleget tölhessek: ezért becses pártfogásukat kérve, vagyok kész szolgáljuk

(15)

(5-12)

LÁSZLÓFFY JÓZSEF

STEIN JÁNOS
VADRÓZSÁK,
KRIZA JÁNOS

erd. muzeum-egyleti könyvkereskedésében Kolozsvárt megjelent és

kapható:

által szerkesztett székely nép-költési gyűjtemény.

I. kötet 2 frt 50 kr.

Fompás díszkötésben 4 frt - kr.

Az árak előleges beküldésénél 15 kr. küldendő bérmentesítésre.

Az e rovat alatt közölt ÚJ KÖNYVEK és ZENEMŰVEK. Kolozsvárt Stein Jánosnál

kaphatók, a hol vidéki szíves megrendelések gyors és pontos teljesítéséről a legjobban van gondoskodva.

STEIN

JÁNOS

erdélyi muzeum-egyleti
könyv-, mű- és

könyvkiadó és könyvvarus
zeneműkereskedése

KOLOZSVÁRT.

Új könyvek:

- VÖRÖSMARTY MIHÁLY** összes munkái. Az eddig megjelenteken kívül magába foglalja a halhatatlan költő hátrahagyott műveit, melyek még eddig sehol sem voltak kiadva. Az egész mű nyolcz vaskos kötetben, csinos kiállításban, finom papírra nyomtatva fog megjelenni. — Egy-egy kötet körülbelől 8 füzetből álland, egy-egy füzet ára 35 kr.
Minden héten egy füzet fog megjelenni.
- A közjogi alap bukása.** 2 frt.
A magyar köztársaság, egyttal az összetett mondat elmélete. Irta Simonyi Zsigmond. III-ik kötet: Az alárendelő köztársaság második fele. 1 frt 50 kr.
Bozóti Mártha. Színmű 3 felvonásban. Irta Csiky Gergely. 70 kr.
Vom Jüdischen Katechismus. Von Dr. David Kaufmann. 20 kr.
Die Physik im Dienste der Wissenschaft, der Kunst und des praktischen Lebens. Herausgegeben von Prof. Dr. G. Krebs. 6 frt.
Kurzes Lehrbuch der Chemie. I. Theil Anorganische Chemie. Von Dr. Hermann Kolbe. 4 frt 80 kr.
Traité d'escrime pointe et contre pointe. Par Romuald Brunet. 3 frt.
Ma Jeunesse. Par J. Michelet. 2 frt 10 kr.
Az élet öröme. Regény. Irta Zola Emil. Fordította Tarnay P. 1 frt 60 kr.
A házasság-élet. Irta Dessewffy Arisztid. 1 frt 50 kr.
Kendi Magit. Történelmi dráma. Irta Bartok Lajos. 2 frt.
Egy polgár-család története, (Pot-Bouille.) Regény. Irta Zola Emil. Fordította J. Jankovich Gyula, 1-ső füzet. 30 kr.
Ruth. Regény. Irta Beniczky Lenka. 1 frt.

- Utmutató Szeged város belterületén.** Alapos tájékozó idegenek számára, a Király-látogatás programjával és a város könyvmatu térképével. 30 kr.
Ezeregy éjszaka. Teljes kiadás. A legjobb kútfők után. 1 füzet. 25 kr.
A kisdedek fölnevelése és halandósága. Népszerű előadásban. Irta lovag dr. Giacich A. F. 60 kr.
Ész és szív. Vigjáték egy felvonásban. Mükedvelői színpadok részére. Br. Steigentesh után átdolgozta J. Jankovich Gyula. 25 kr.
Gőzkazánok. Kézikönyv gőzgép-kezelők, fűtők, kazán-tulajdonosok, gyári s gazdasági hivatalnokok számára. Irta Taborszky Ottó, gépészmérnök. A szövegbe nyomott ábrákkal és rajzi mellékletekkel. 1 füzet. 3 frt 50 kr.
Néhány szó szarvasmarha-tenyésztésünk érdekében. Irta Gothard Sándor. 20 kr.
Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat. Irta Petrovics László. 1 füzet. 30 kr.
Az új magyar gyorsírás tankönyve. Nyelvünk természetéhez alkalmazva s különös tekintettel a magántanulásra. Irta Kele Antal. 1 frt 50 kr.
A Stomfay család. Színmű 3 felvonásban. Irta Csiky Gergely. 70 kr.
Legujabb politikai divat. Irta Timoleon. 80 kr.
Legujabb politikai botrány. Irta Anti-Timoleon. Válasz az előbbire. 80 kr.
Kéraban, a vasfejű. Regény. Irta Verne Gyula. Francziából fordították György Aladár és Illésy Piroska. 47 képpel. 2 frt.
Jolán. Angol regény. Irta Black William. Fordította Szász Károly. 23 képpel. 1 frt 50 kr.
Csengery Antal összegyűjtött munkái. 5 kötet. 10 frt.
A vármegye szava. Regény. Irta Kvassay Ede. 1 frt 80 kr.
„Nő!” Dráma négy felvonásban. 1 frt 80 kr.
A gordiusi oszlop. Regény. Irta Jósika Miklós. 1 frt 50 kr.
Életem és korom. Irta Pulszky Ferencz. Két kötet. 5 frt.
Magyarország függetlenségi harca. 1848—49-ben. Irta Gelich Rikhard. I. kötet. 3 frt 60 kr.
Halászatunk, tekintettel a mesterséges haltenyésztésre a külföldi halászati eredmények és törvényhozásra. Irta egy képviselő. 80 kr.
Hazánk. Történelmi Közlöny. Szerkesztik: Abafi Lajos és Szokoly Viktor I. kötet. 1. 2. füzet. 60 kr.
Zsárányi István viszontagságos élete. Regény. Irta Nagy László. Négy kötet. 4 frt.
Molière vigjátékai. Tizenkét kötet 5 kötetbe, vászonba kötve. 10 frt.
Latin nyelvtan. Gymnasiumok számára. Irta Szamosi János. I. rész. 1 frt.
Görög nyelvtan. Irta dr. Hintner B. 1 frt 60 kr.

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ,

Erdélyi muzeum-egyleti könyv- és zeneműáros
KOLOSVÁRT

ajánlja az összes magyar, valamint a német és külföldi irodalom minden ágának legújabb s legjelesebb termékeiből felszerelt

KÖNYV- ÉS ZENEMŰKERESKEDÉSÉT

(Erdély legnagyobb könyv- és zeneműtelepe.)

Dús raktára kötött és kötetlen könyveknek a tudomány minden ágából. Képes diszművek, gyémántkiadások és ünnepi ajándékok.

HAZAI és KÜLFÖLDI REMEKIRÓK A LEGOLCSÓBB KIADÁSOKBAN.

MINDENNEMŰ ISKOLAI KÖNYVEK, TAN- és SEGÉDKÖNYVEK LEGTELJESEBB RAKTÁRA.

Ima- és ájtatossági könyvek egyszerű, egy a legpompásabb diszkötésben stb.

NAGY KITERJEDÉSŰ ZENEMŰ-RAKTÁRÁBAN

mindenkor a legújabb, egy nemkülönb a klasszikus zeneművek különféle kiadásokban kaphatók. Az olcsósága és jeles tartalmánál fogva méltán hírnevet szerzett

EDITION PETERS

(PETERS-FÉLE GYŰJTEMÉNY.)

mindig teljes számban van raktáron.

Bel- és külföldi könyv- és zeneműárosokkal való élénk összeköttetésénél fogva minden bárhol és bárki által hirdetett könyv vagy zenemű az eredeti bolti áron kapható vagy rövid idő alatt jutányos áron megszerezhető.

KÖNYV- és ZENEMŰ-JEGYZÉKEK

ingyen és bérmentve.

Vidéki megrendelések gyors és pontos teljesítésére különös gond fordítottik.

Közel 50 év óta fennálló könyvkereskedésében

A JELESEBB VAGY LEGÚJABB SZÉPIRODALMI MŰVEK ÉS REGÉNYEK

azonnal kaphatók s felhívja

a t. olvasó-egyletek s egyáltalán a hazai könyvtárak

különös, szives figyelmét ama felette előnyös feltételekre, melyek mellett a legnagyobb készséggel ajánlkozik

összes irodalmi szükségleteiknek

pontos és gyors szállítására.

Levélbeli megkeresésre a feltételek azonnal közöltetnek.

A rendkívül leszállított áru szépirodalmi művek árjegyzékével és minden más könyv- és zenemű-jegyzékkel ingyen és bérmentve szolgál.

JOL BERENDEZETT

KÖNYV- és KÖNYOMDÁJA

minden e szakba vágó megbízást pontosan, csinosan és a legjutányosabb árak mellett eszközöl.

ELET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KOZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre	1 frt 50 kr.
Félévre	3 " "
Egész évre	6 " "

Egy szám ára 12 kr.

LAPTULAJDONOS ÉS FELELŐS SZERKESZTŐ:

KORBULY JÓZSEF.

FŐMUNKATÁRS:

HEGEDÜS ISTVÁN.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részér vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsivárt, Belmonostor-utca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése. KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.

Tizennegyedik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1—1½ ívnyi terjedelemben.

Kolozsivárt.
1884. márczius 30.

Nemzeti élet és nemzeti irodalom.

IV.

Budapest központi vonzása sokkal erősebb, hogy sem a vidék ne szenvedne miatta. Nem kell egyéb bizonyítékra hivatkoznunk, mint arra, hogy oly városok, minő Pozsony, Győr, Komárom, Kassa és Kolozsivárt, a kiadásra nézve teljesen elvesztették azt a jelentőséget, melylyel az irodalmi renaissance óta a század első tizedeiben bírtak. Azon időben a helyeken nagybecsű költői és mai napig forrásul szolgáló tudományos művek láttak napvilágot; ma alig kerül ki sajtójuk alól valamire való munka. S maga Kolozsivárt, a bérczes kis haza fővárosa, a mint a született erdélyiek hívni szeretik, — alig jöhet számba. Miért? Hegedüs István ur, a lapok érdemes földolgozó-társa, azt feleli: éppen azért, mert megszűnt a bérczes kis haza különálló ország s Kolozsivárt főváros lenni, és serdülő ifjúkora megőrzött rajongásával néz vissza a hatvanas évek hazafias fellendülésére, ama szép korszakra, mikor a remény ragyogó sugara villant ki a szemekből, Kolozsivárt, Erdély szive-lelke volt, mikor Kolozsivárt városházánál egy Erdély áldozott, az uri kaszinóban irányt egy élite adott s a társas körökből hatalmas szellem áradott széjjel. Ez a felelet kétségen kívül helyes, de ki nem merít. Ha csupán a város politikai szerepének hanyatlására s politikai súlyának fogyására tekintünk, mint Hegedüs, — akkor arra meg van benne a találó ok és kielégítő magyarázat; de ha az irodalmi életet és kiadói tevékenységet vizsgáljuk, — akkor Kolozsivárt jelentőségének e tekintetben való csökkenése bővebb megvilágítást kíván.

E megvilágításnak két fócusa lehet. Az egyik Budapest vonzása, a másik Kolozsivárt sajátos természete.

Kolozsivárt, Erdély másfél száz éves önállóságának s nemzeti fejedelmei többféle pártfogásának dacára sem tudott kifejlődni, fővárosi jellemet ölteni. A Báthoriak, Bethlenek, Rákóczyak, Apaffyak s közben a többi fejedelmek annyi szorongatásnak

voltak kitéve egyfelől a török, másfelől a német részéről, hogy örökösön arra kellett gondolniok, abban kellett fáradniok, mikép e nemzeti lét és vallási szabadság szent palládiumát a két tűz között megőrizték; s a fejedelmi udvar fényének és izlésének öntudatos és folytonos kifejtésére, a nemzet minden rétegébe való kiterjesztésére, a tudomány, művészet és műipar gondozására sem érzékök, sem idejük, sem módjuk, sem nyugalomuk nem maradt. A gyakori beförongás, a mindég fenyegető kultámadás s az uralkodóház sokszoros váltakozása mind akadály volt, hogy bármelyik erdélyi város, akár Gyula-Fehérvár, akár M.-Vásárhely, akár Kolozsivárt igazi székhely lehessen. Németország bármely kis fejedelemsége s Olaszország bármely kis köztársasága a XVI. és XVII-ik században sokkal különb egységes életet élt, sokkal gazdagabb és műveltebb, sokkal fővárosiasabb és szebb központot alkotott magának, mint Erdély, — olyan központot, mely e két nagy állam egységének megvalósulása óta is művészeti és műipari kincséinél fogva megtartotta vonzó erejét és fővárosias jellegét. Kolozsivárt soha sem bírta azt megszerzeni, nem a nemzeti fejedelmek idejében, nem a kormányzók rákövetkező korában, a mikor a törvényhozó, bírásokodó, végrehajtó hatalomnak szinte minden nyilvánulása itt nyere kifejezést. Főtere és néhány főbb utcájára városias kinézetet kapott; de ezeken belül sem emelkedett, a templomokat kivéve, egyetlen kiváló középülete, egyetlen magán palotája, mely nemes és következetes styl alkotása volna, nem keletkezett egyetlen állami vagy magán művészeti tára és műipari gyűjteménye. A főteren és főbb utcákon kívül pedig Kolozsivárt egész külső része szennyes és inséges falu, mi annál természetellenesebb, mert nincs széles és termékeny határa, mint akár Debreczennek, akár Szegednek, vagy akármelyik nagyobb alföldi városnak; s a mi van, az inkább nagybirtokosok, mint földművesek tulajdonát képezi. Éppen azért a gazda-emberek között lehetnek tisztességes jó módúak, bár kevés számmal, de gazdag emberek, mint az alföldön, nem akadnak.

Igy Kolozsivárt félig nagy-város, félig kis-város. Feltalálható benne a főváros minden hátránya, de hiányzik belőle a kis város minden előnye. Többet fogyaszt, mint természet, azért mindig fölötte nagy benne a drágaság, nehéz az élet. Középpontja lehet minden főhivatalnak, mint a kormányzóság

alatt, s rá kis Athenaeje minden tanintézetnek, mint az anyaországgal való egyesülése óta, — e sajátos természete mégis alig változik. A központi hivatalok tisztviselőivel s a mindennemű iskolák tanáraival csak a fogyasztók száma szaporodik, mi csak a drágaságot neveli. S minden olyan kereskedés vagy ipar, mely a közvetlen fogyasztás szükségleteinek szolgál, élénk és pezsgő, — ennek következtében kereskedő és iparos vagyonos és befolyásos és sokkal jelentékenyebb szerepet játszik, mint a mennyi Kolozsivárnak értelmiségéhez voltaképp megilleti. A drágaság miatt az aristocrazia vagy a fővárosba vagy jóságaira húzódik; az intelligencia megvonul csöndes otthonában; megadva ott magának azt a tisztos kényelmet, a minék izlésénél és műveltségénél fogva hódolnia kell, az életben és viseletben azt a nemes választékosságot, a mire társadalmi állása szinte kötelezi. Azonban nincs abban az anyagi helyzetben, hogy a város arezára saját helyegét rányomja, hogy a szellemi és irodalmi élet megszépítő fényűzését a társadalomra is kisugároztassa, s ezt magával ragadhassa és magához emelhesse.

Kolozsivárt azért a benszülötten kívül talán senki sem érzi magát igazán otthon. Inkább megálló hely, mint a pályán végé, inkább megpihenésre, mint megtelepedésre való. Középpontjainál fogva az ország második városa s az elsőől alig néhány órányira fekszik; így Budapest vonzásának kétszeresen alatta áll. A fővárosi tudományos testületek és irodalmi vállalatok mozgalmi hozánk sokkal közelebb esnek s hullámzásukat sokkal gyorsabban megérezzük, hogy sem nálunk önálló központi irodalmi és tudományos élet születnehetné, — a mi volt, Budapest azt is magába olvasztotta; de viszont a központtól mégis távolabb vagyunk, hogy sem az impulsusokat egész közvetlenségökben nyernök s az intézésben és vezetésben közvetlenül részünk lehetne. Az író és színész egyiránt a fővárosba, a munka és szerencse, a sikerek és bukások szinterének kellős közepére vagyunk, hol a hullámzó élet árja könnyen a magasba emelheti; a tudós és költő a mit ír, ha rövidebb, fővárosi lapokba és folyóiratokba küldi, ha terjedelmesebb, fővárosi kiadókkal bocsátatja közre, — mert neve ismertebb, tisztelet-díja tekintélyesebb, és följuhathatása könnyebb lesz. Budapest ez erős központi vonzása az oka, hogy még oly erkölcsi tes-

tületnek, mint az Erdélyi Múzeum-egyesület, közlönye sem maradhatott életben, noha az ország egyik jeles és tevékeny tudósa szerkesztette, s noha ez a kis Athenae irói erővel bőségesen fenttarthatna volna. A szerkesztő, kinek olvasókra nem, csak írókra volt szüksége, nem tudott maga körül dolgozó-társakat csoportosítani.

A mikor az irodalom minden szála így fut a budapesti kiadók kezeibe, akkor méltán meg lehetne tőlük várni, hogy nemzeti és egyéni hivatásukat lelkiismeretességgel és életrevalósággal vegyék. Azonban mit látunk? A kiadásban a legtöbb tapogatózik és kapkod. Nincs egyéb elvök, mint a nyereség biztosítása. A mi minden esetre fontos dolog, de nem minden. Sem azt meg nem kísérik, hogy valamely iránynak vagy szaknak, mint annyi külföldi kiadó, főképviselői legyenek, mi néhány esztendő alatt nevök díszére és publikációik becsének biztosítására válnék; sem azt gyakorlatba nem veszik, hogy a klasszikus szerzőket füzetes kiadással és házhoz hordással terjeszszék, mi bizonyára nagyon hálás próbálkozás volna, mint a Kossuth Iratainak s Arany Összes munkáinak fényes sikere bizonyítja: a helyett megengedik, hogy a cseh wittenbergi Steinbrener áraszsza el magyar imádságos könyvekkel s elősegítik, hogy német és francia vállalkozók özönöljék el füzeteikkel az országot...

Sok a hiánya nemzeti életünknek, sok nemzeti irodalmunknak; s azok között nem a legkisebb, hogy a politikában nincs számbavehető ellenzékünk, a litteratúrában nincs tekintélyes kritikánk. Mert manap is áll, a mit Kemény Zsigmond a forradalom után mondott, hogy nincs olyan kritikánk, mely a figyelmet foglalkoztassa, az izlést tisztázza, érdekeket vonjon magára, tanokat terjeszsen vádak helyett, mely gáncsait és dicséreteit egy ismert kiinduló pont, egy általa következetesen használt s mások által védett vagy tagadott, de minden esetre misteriumnak nem látszó elmélet szerint osztogassa, mely a közönséget tájékoztassa s az író ellenőrizze és vezesse.

SZÉCHY KÁROLY.

AZ UTOLSÓ BOBORI LEÁNY.

Írta:

PETELEI ISTVÁN.

(Folytatás.)

Both Klára bemutatta Dénest Ágnesnek. Csak futva néztek egymásra, de a tekintetük egy pillanatra összetalálkozott. — Ez az? — kérdezte magától mind a kettő.

Miért jött Bobori Mimi — kérdezte mindenki. Kedvetlenül nézték és megcsendesedett az egész társaság. Miért nem ül otthon, a hogy illik a Boboriakhoz? Ha meghívják ünnepélyekre, tudhatja, hogy csak a tisztességért teszik, mert régi nagy familiából való, de nem azért, hogy megjelenjen. Maga Mimi sem alkalmatlankodott majd husz esztendő óta s most ime ott ül és kihívólag néz szét.

Miért jön épen Csetéhez?

Benn a városban a nagy, oszlopos kőházban, melyet úgy hívnak, hogy „szamár klastrom“, van helyük a Bobori leányoknak. A Bobori urak is (a míg voltak, most már kifogyott belőlük a világ) csak ritkán jöttek el; leány: emlékezetre egy sem. Otthon a helyük. Ha asszony lehetne valamelyik, csak más volna, de asszony nem lesz egyik sem.

Nem is kérde senki: miért? Honnan jön a szellő mért tudakolnánk? Felelet az, hogy: Boboriak.

Hiszzen ott vannak a fiuk — pedig azok fiuk — s micsoda híres vadeszűek voltak mindnyájan. A régi márkálisokon nem is volt igazi vigáság, ha Bobori nem jelent meg. De megjelent, mert dühös szónok volt mindnyája. Született szónok, a ki hozzá szól mindenhez, bárha szörnyű ostobán. Minél jobban kacagják, annál hangosabban de-

klamál és igen mérges. Virágos, sallangos mondatokban, melyek emlékezetben is maradnak, szidja össze a megyét. Kikacagják. Az apát is, a fiut is s az unokát is. Szokás lesz, hogy ha valaki ostobaságot mond a markalison, azt kiáltják: „ne boboriskodj.“ Ilyenek a fiuk — mennyivel gyengébb fejű lehet az asszonya?

Azért meg sem próbálják. Tudja azt mindenki. Halálra nevetnék, a ki Bobori leánynyal butitaná a familiáját. A Bobori urak csak kapnak feleséget, mert gazdagok s fiugyermekük szónokolhat kedvére; a leány nem jutott férjhez s csak bekerült idővel a szamár klastromba. Örökké volt ott egy-két leány aszófélben. Nem is állott komolyan szóba velük senki — hiszen tudni való, hogy — Boboriak.

Egy részük sovány volt s úgy halt meg, más részük kövér s úgy halt meg. Ennyi az egész. Boboriak voltak. Most csak Mimi él a klastromban s az utolsó Bobori leány a fehér Ágnes. Fiu sincs több s tán leány se lesz több.

— Meg van romolva a társaság — hallzott a Mimi kisasszony érdes, erős hangja. Hát semmi pletyka sincs, hogy ilyen csendesek?

— Nem voltunk ilyenek — felelte Izsepi s kihívólag könyökölt a tenyerébe. Aztán ráütött a Benkő vállára: — Hát mi lesz bruder? Benkő, mintha álomból ébredt volna föl, olyan révedezve mondá: — Mi a jelszó? s töltöttek.

— Baj, hogy nem vagyok átlátszó — sugta nevetve Both Klára Dénesnek. Nem láthatja Ágnes eléggé itt mellettem.

— Azt hiszi őt akarom nézni?

— Nem is nézhet mást, ha ő itt van. De te kicsi leányom — fordult Ágnes felé — te nem szólsz. Nem találd jól magadat? Ugyan beszéljtek hát egymással. Igazán olyanok vagytok, mint-ha félnétek.

Dénes akadozott valamit. Ismerősének mondta

TÁRCZA.

Visszaemlékezés Bayreuthra.

(Vége.)

II.

Hogy Wagner hatása — mert hatását senki sem vonhatja kétségbe — nem a hatásos jelenetek és ragyogó külsőségekben rejlik, fényesen bizonyítja előttem a Parsival örök szép, fenséges nyitánya. Itt nem

volt díszlet, festői csoportozat, sem drámai mozgalom: homályos, elsötétített térben ültünk; nem volt semmi látható, csak a zene bűvös hangjai voltak hallhatók. S mégis lelkünk mélyéig meghatott, úgy hogy érzem, nem volna jó, ha sokáig tartana. A nyitány az egész mű előhangja, vagyis maga az egész zenemű dióhéjban. Aesthetikai jelentősége, hogy előkészíti hangulatunkat. Semmiféle prolog nem teheti azt úgy, mint a zenei nyitány, melynek színtelen, alakatlan zenei lényege az érzést, a fogékonyságot legnagyobb mérvben fölingerelve, a színes és alakos drámai világba vezet. S ez így van minden felvonás előtt, hogy a felüdülésre szánt szünetek alatt új képekkel s nem épen mindig művészi, tarka benyomásokkal ellepett lélek újra megtalálja azt a titkos ösvényt,

mely a művészet világába visz. Az emberi természetet ismerve, a bayreuthi színház berendezése a szünetekre nézve is nagyon tanulságos. Az ember nem fárad egyhamar, ha egymásután többféle hatás éri, sőt néha, mint a szem p. o. a vörös színre zöldet, egyik hatásra várja a másikat. A zene rejtélyére természetesen következnek a drámai világ realisabb képei; a művészi élvezetre, majdnem egy órai szünet alatt, a természet üdül lehellete, tarka-barka művésziellen élete. Téves vélemény, hogy az ilyen változatosság kihoz sodrunkból: ellenkezőleg, úgy vagyunk teremtve, hogy az ellentétekben pihenünk és az ellentétekbe találjuk magunkat leghamarább újra otthon.

Evvel nem mondom, hogy a bayreuthi minta-előadásokban nem lehetne hibákra akadni; de midőn egy új, korszakot alkotó jelenségről van szó, fő és első kötelesség a jót tanulni meg: mint a méh is, nem azért repül a virágkehelyre, hogy kigúnyolja részecskéit, melyekben se nedv, se méz, hanem hogy azokat a cseppeket, melyekben mézet talál, magába szívja!

A nyitány bűvös hangjai elcsendesülésével a legalkalmasabb pillanatban nyílik meg a Parsival eszményi, de örökké igaz, nemes világa. A mint a zene telve mély gondolatokkal, úgy szólva filozófiai mélységgel, párosulva meleg érzellemmel, úgy a drámai rész is mind lélektanilag, mind bölcséletileg egyike a legszebb drámáknak. Természetesen kell ahhoz olyan közönség, mint a németországi

zenei közönség, olyan mivelődés, hogy az utczainas is Beethovent füttyöli s a demimond sereg is Faustot olvassa.

Jóllehet Parsival a szentek drámája, egyházi legenda, ment minden erőltetett, unalmas szenteskedéstől. Épen, mivel drámailag van feldolgozva, mivel Wagner a lélektannak is mestere. Ugyanis itt nem kész jellemek egyhangú martýromkodásával állunk szemben, hanem valódi emberekkel, kik hibáznak, vétnek s az élet csapásai alatt szemünk láttára fejlődnek. Itt nemcsak az eredmény áll előttünk, mint más ilyen művekben, hanem az ok is, az előzmény is. Mi máshelyt erőltetettnek látszik, itt megragad és megkap nemes természetességével.

Parsival gondtalan, serdülő ifju, ki leplezetlen, naiv őszinteségével és gyerekes ártatlanságával a „Döre“ melléknevet nyeri. Kobor hajlama a Grállovagok szentélyéhez vezeti, hol a hattyut szilaj, pajzán gyerekként röptében nyilazza le s dicsekedve beszéli el a tudatlanságán s könnyelműségén megbotránkozó lovagok előtt. Gurnemanz feddő s szivreható hangon magyarázza bűnét, melynek e vidéken, hol az állat is szent, az ártatlan hattyu áldozata lön. Halljuk a hárfa-kisérletben a hattyu vidám szárnyalását, majd érezzük a fájdalmat, mit a nyil-szurás okozott. Parsival e megragadó előadásra elkomorul, hibájának öntudatára ébred és tegzét kettőtörve, bűnbánólag dobja el magától. Oly kitűnő színészeketől látni a szép jelenetet, kiknek ar-

Ágnes. Magában azt gondolta: Apám halálra bántotta ezeket; mért jöttek hozzánk?

— Te is ismered Dénest Ágnes, mond na. Neked is én beszéltem róla.

Ágnes némi zavarral mosolygott s mintha elpirult volna „Úgy . . . igaz” — mondta.

Dénes megnézte s hamar elkapta a fejét. „Milyen szép . . . be kár.”

Az esperes ur egy történetet kezdett beszélni az asszonyoknak, a melynek tartalma világosan vallott arra, hogy a szótárgyává tett időben sokat íttak. Mimi kisasszony beleszólt s veszekedni kezdett a pappal, kétségbe vonva a történet igazságát. Izsépi is közbe kiáltott és kellemetlen hangulatban szakadt félbe a vita.

Néha töredékesen hallszott, hogy Bálinth Bálint „országunk fővárosáról” beszél, hová készülöben van, s hogy alant, asztalvégen, adomákat mondanak, a minck idejét csak sugják egymásnak, hogy annál harsogóbban kacagjanak aztán.

A társalgás lassan bár, de megindult s Mimi kisasszony figyelve-figyelt, hogy hová szóljon bele. Rendesen kellemetlen dolgot mondott. Izsépi ismételte: „Ez a Bobori demonstrál”. „Az eszét mutogatja” — felelte az egyik társa.

Csete ur végig igen zavart képű maradt. Huzogatta a kézelőjét, simogatta a ruháját, fényes haját és a mig szomszédjával beszélt, loppal minden perczen Bobori Mimit nézte meg. Pepéné egyenesen kimondta: „Idegenül találhatja magát kedves kisasszony közöttünk.”

— Higyjem, hogy maga boldog, kedvesem — kérdezte vissza Mimi.

Alig várták, hogy vége legyen a vacsorának. A nők mindjárt felkeltek.

A két leány karonfogva járt a teremben. Dénes Klára mellett ment, de Ágnes nézte. Olykor mosolyogtak is, bárha nem szóltak, mint a hogy az ember szokott, mikor boldog. A régi képeket nézték a falon, Dénes beszélt róluk.

— Az ott a szép anyám, Kemény Ilona. Milyen szép és milyen gyenge, mint egy virág.

— Olyan buzavirágkék a szeme, mint a tied, édes.

— Meghalt a szép apámért. Úgy járt fel hozzá a makfalvi tetőre a pászlorkunyhóba ételt vinni, mint a fecske a fiához. A szép apámat halálra keresték a Martinovicsokért s bujdokolt. Kemény Ilona tudta csak a lészkét. Mindene volt . . . Tél hidege ölte el. Félig fagyva hozták haza könyörületes lelkek az országútról . . .

— Milyen szép volt és milyen boldog — beegte Ágnes.

— Boldog édes?

— Azért halt meg, a kit szeretett . . .

A fehér leány arcára mintha egy piros rózsza szirma hullott volna; kigyult akkora helyen.

A terem tulsó szegletében Bobori Mimi állott, szemben az öreg Csetével.

— Mondott valamit. Nem csalog meg senkit, soha sem csaltam. Olvastam, hogy a mi eleink úgy támadták meg az ellenséget, hogy megizenték neki előre a szándékukat . . . Ügyeljen Csete Lázár, mert nekünk is van szándékunk. Nem fenyegetés-képen mondom . . . Háttha az isten fizetni talál.

(Folytatása következik.)

AZ ÉJFÉLT RÉGEN ELÜTÖTTE . . .

Az éjfél régen elütötte,
És én még mindig fenn ülök;
Te reád gondolok, szerelmem,
S édes gyönyörbe merülök.

Lelkem kiszállt a földi honból
S ott jár a csillagok felett;
Szerelmed fényében fűrdve:
Most mindent megbocsát s feled.

Oh ideje is, hogy szerelmed
Omlaszsa reám sugarát,
Hiszen ezért a nagy szerelmért
Vergődtem annyi éven át!

Nemcsak az a két-három év az,
Mióta bús árnyad vagyok:
De valamennyi, összesen, mind,
Mióta érzek, gondolok!

Mikor az első tiszta érzés
Remegteté meg szívemet:
Bár sejtésből sem ismerélek,
Már akkor érzém fényedet.

Te voltál az, ki beragyogta
Bús ifjúságom napjait,
Ki az örvényből kiragadtál
Ha sorsom ingoványba vitt.

Nem tudtam én: hol, merre vagy? De
Érzem, hogy élsz, hogy létezel . . .
S homályos sejtésem kódéből
Valaha csak megérkezel . . .

Ah! És elindultam keresni,
Csak a jó isten tudja: hol!
De mindhiába, mindhiába:
Téged nem láttalak sehol.

Volt lény — miért ne mondanám meg?
A kiben téged hittelek,
De a kit soha sem szerettem . . .
Az isten látja lelkemet!

S mikor a hit kihalt szívemből
S e remény is majd elhagyott:
Akkor ragyogott szemeimbe
Álmokból ismert alakod . . .

Ah, mit éreztem én e perczen?
Nem tudom, nem emlékezem!
A mindenségnek összes kéje
Özönlött által lelkemen.

Bolyongó lábam gyökeret vert,
Szívem megrendült, szédülék;
Édes gyönyör esője hullt rám —
Egészen újja születék.

S aztán . . . De minck felidézni
Azokat a bús éveket?
Te is tudod jól; mért beszélnek
Azokról mostan én nekod?

ezek egyszerre komorul el a zene hangjaival, könyök nélkül nem tudtam kiállani!

Az ébredés emez első faldalmához csakhamar még nagyobb csatlakozik. Jön Kundry, a szegény, elkarhozott nő, ki a minden szentet lábbal taposó Klingsor varázsló hatalmában áll. (Klingsor gonoszúsága is indokolva van: nem lehetett a szentély főnöke s ezért most megrontására tör.) Ez az angyal és ördög női vegyülete, ki a szentély jelenlegi királyát, Amfortast bűnre csábítja, de másfelől mindent elkövet, hogy gyalázatát és sebeit, mit Klingsortól a saját maga lándzsájával kapott, enyhítse — most kárörvendőn sujtja le Parsivalt a hiob-hirrel, hogy édes anyja, kit megdöbbenéssel elhagyott volt, bűjában utána meghala. A fiu fájdalma első rohamában majdhogy megfojtja Kundryt.

Gurnemanz benne véli feltalálni, ki a jóslat szerint, megmenti az elszomorodott szentélyt s királyát. S még most a fájdalom hatása alatt vezeti el a szentélybe. A színváltozás a zene hatalmasan lépő ütemei mellett genialis szavakkal van indokolva: tér lesz itt az idő, fiam, mondja Gurnemanz az álmétködő ifjunak. S feltárul előttünk a jelenet, hol építészet, festészet, költészet és zene egyesülése a fenség tetőpontjára hág: az óriási boltíves, oszloptos templom gyönyörű arányai; a kék kupola, a derengő kékes-fehér levegő s a lovagok, gyermekek festői csoportjai; a király fájdalmas küzködése, a mint tisztét bűne öntudatával is végeznie kell, lefedvén a kelyhet, melybe egykor a megváltó

vére folyt s most egyszerre vérpíros színben ontja sugarait a körülállók arcaira; s a fenséges szertartás, melyben a király egyéni fájdalma az emberiség fájdalmává magasul s mely a krisztusi szeretet jelképével, a lovagok néma szent cselekedetével végződik, hogy egymást testvériesen átölelik; s mindezekhez a meghatározó zene, mely a fájdalom hangjain kezdve, a lovagok erőteljes kardala után minden földi salaktól és szenvedéstől megtisztultan mind fölebb és fölebb emelkedik, míg végre a lemondás, kiengesztelődés és örök szeretet tulvilági varázshangjaiként, a kupola legtetején áll meg, mint egen a fénylő nap: mindez oly érthetővé teszi a biblia szavait, midőn a földi élet után a más világban legfensőbb élvezetül azt igéri, hogy ott az idvezült az angyalok zenéjét hallgatja!

Parsival elámul, de nem érti meg a király fájdalmát, nem érti eljövetele célját, mert soha sem érezte még a szerelem kábító tűzcsókját. Előbb neki is tapasztalnia kell. S Gurnemanz kilöki a szentélyből.

Ó is eljut aztán a Klingsor varázskertjébe. Egész sereg csábító leány zsihongja körül, de eredménytelenül. Csak midőn a bűvös szép Kundry ura parancsszavára megjelen Parsival előtt, fogja meg őt is a szerelem hatalma. Kundry, hogy megnyerje, nem esik egyenesen reá, mint a többi varázsléány tevő, hanem először is fájdalmi húrjait érinti. Anyjáról beszél, a szegény elhagyott édes anya

utolsó perczeiről. A fiu szíven találva, önkénytelenül roskad melléje. Majd a bűvös szép nő, édes anyja utolsó csókját, miut a szerelem első csókját, nyomja reszkető ajkaira. Ekkor érti meg a király szenvedéseit. Fölugrik s óriási versengés s küzdelem után, elnyomva a szívében harapódzó lángot, tiszta öntudatára jut hivatásának. Hiába Kundry átkozódása, Klingsor föllépte: a királytól elrablott szent lándzsa lebegve marad feje fölött s egy intésére halomba dől a varázskert és — palota minden pompája.

Érzi az emberiség bűneit, saját tapasztalatai világíták meg öntudatát; s most érzi az erőt is szembe szállni a rosszal s magát is, másokat is megmenteni az elsüllyedéstől. Elindul fölkeresni a grál-lovagokat. De Kundry átka fog rajta egy darabig. Csak hosszú vándorlás, keserű pusztai élet után, miket a III-ik nyitány komor hangjai beszélnek el, — jut a szentély közelébe, az agg Gurnemanzhoz. Épen Nagypéntek van. Virul a tavasz s üdítőn lehel a zene bűvös árja. Kundry megszabadulva a varázsló sujtóló hatalmától, bűnbánólag vezekel, mint szolgáló, az öreg aggastyánnál. S most, mint egykor Magdolna Jézus lábait, úgy mossa ő Parsival fáradt tagjait, míg Parsival a szegény, sokat szenvedett nő homlokát a béke és kiengesztelődés szent csókjával illeti. S az elkarhozott nő még soha sem sirt szemeiben először ragyognak a bűnbánás és lemondás reszkető könyei.

A vihar utáni édes nyugalmat, a szenvedést

És a jelenről sem beszéllek
Lelkem az üdvtől néma lett . . .
Szeretsz, örökre az enyém vagy —
Mit mondhatnék még egyebet?!

DENGEL JÁNOS.

KÉT FIÚ.

Elbeszélés.

Irta:

GABÁNYI.

Kip kop, kip kop, kip kop, kop! . . .
hallatszott már reggel három óraker a
kovácsműhelyből.

Ott hátul a ház végében kicsiny, ala-
csonyra gerendázott szobácskában föl-
ébred öreg Gondos Mihály uram,
megsodorja ősz bajuszát s mosolyodik,
mert az ő fia az, ki ilyen szép muzsikával ébresz-
tette föl; a legnagyobb kalapácsos csapkod a
legnagyobb üllőre, mind a két legénynek tartani
kell azt a darab izzó vasat, hogy el ne repüljön a
kalapácsütések alól.

Igen, ez az ő fia: Gábor, ki már egészen
átvette a műhelyt s nemcsak a mesterséget örö-
költe atyjától, de a szorgalmat is. Három legény-
nyel dolgozik és két inással. Gondos Gábor mű-
helye egész kis gyár, mely nemcsak első ház a
város szélén, de melynek gazdája az iparosok kö-
zött is első helyen áll.

Erre fiára gondol az öreg Mihály gazda s bol-
dog mosoly deríti arcját. Aztán eszébe jut a má-
sik fia, ki Pesten hivatalnok, s az öreg felsóhajt
keservesen.

— Mi az ördögöt kalapálhat az a fiu már
pitymallatkor? . . . szól, nagyot ásítva Gondos Mi-
hály uram élete párja: Örsébet asszony, kit
szintén a műhelyből hallatszó zaj ébresztett föl
csendes álmából.

követő boldog megpihenést, a háborgó szenvedélyek
lecsillapulását, a bocsánat és kiengesztelődés üdvét,
az ember ez egyedüli boldogságát soha senki nem
varázsolja még lelkünk mélyébe szebben, közvet-
lenebbül, mint Wagner Richard ebben a jele-
netben. Azt hisszük, künn, vagyunk az örök ter-
mészet végtelen ölén, zöldülő virányán fenyves
bércz alatt, midőn a vigasz balzsamát csepegteti
szívünkbe. Ez a részlet a Nagypéntek-va-
fázsa.

Parsival csakhamar tette ébred. Épen a ki-
rály atyjának temetési szertartása folyik a tem-
plomban, kinek meg kelle halni, minthogy a kely-
het nem akarta lefedetni beteg fia s nem részesült
az urvacsorában. A bűnös király már-már öngyil-
kossági szándékából letépi kötelékeit, midőn megje-
lenik a fénylő lánzsával Parsival s megmenti őt
s a lovagságot, s átveszi a szentély lönökségét.
Még egyszer ismétlődik ama fenséges templomi je-
lenet; s mig Kundry megkönnyült lélekkel holtan
rogy Parsival lábaihoz, az új király feje fölé a ku-
polából fehér galamb lebeg. Aztán a függöny elfő-
di szemeink elől e szép világ csodáit!

A színészek játéka is mesteri volt s megér-
demelnék, hogy a Parsival előadásainak is meg-
örökíttessenek nevei, mint azokénak, kik a Niebe-
lung-csoportban játszottak s most neveik aranyoz-
va ragyognak a színház folyosóján. Kivált a bé-
csiek: Maternasszony (Kundry), Winkelmann (Par-
sival), Scaria (Gurnemanz), Reichmann (Amfortus),

— Mit kalapálhat? mit kalapálhat? . . . Hi-
szen az mestersége tán, vagy mi . . . dünyögé
kissé türelmetlenül az öreg ur s igyekezett fehér
fürtjeit hátrasímitani redős homlokából. Aztán hoz-
zá veté:

— Hát én nem dolgoztam annak idején már
reggel három óraker?

— Neked nem volt rá szükséged, neki sincs.
Úrak lehettek volna mind a ketten. De persze job-
ban kedvelték a szenet, a kormot, a piszkot, mint
a könyvet! . . . kötekedék az anyóka s megnyá-
lazott reszkető ujjait végig vonogatva nehányszor
a vakszemén — fészülködött az ágyban. Majd
folytatá:

— Csak még egy minutát hagytatok volna
aludni; épen Andris fiamról álmodtam. Épen meg
akartam ölelni a szentemet, mikor fölvert ez a nagy
zakata.

E közben megszólalt a kakas is az udvaron;
úgy látszik sértve érezte magát, hogy ma kivéte-
lesen a mester költötte fel őt s nem ő a mestert.
A többi apró jószág is csiripelni kezdett. A kacsák
a kert végében valami nagy pocsolyára akadtak s
örömteljes gágogásba törtek. Két félkegyelmű ma-
lacz neki iramodott orral a világnak s szemtelenül
követelte a reggelit, sőt még a házba is betolakod-
tak volna, ha a küszöbön bandukoló komondor
egy-egy nem taszít rajtuk s rá nem kényszerí-
ti őket, hogy csak a farka legyintésétől is éktelen
rivalkodással tova iramodjanak. A galambok kiül-
tek a csatorna szélére s elbűgták egymásnak ál-
maikat. A tehenet most hajtja ki, ostorát csapkod-
va a csordás gyerek, riska pedig nagy méltatlan-
kodással rázza a fejét s bögve sutlogja, hogy jobb
szeretne hon maradni a borja mellett. A macska
már megmosakodott a sut mellett, s a mint függő-
ágyából leszökik, lever egy törött fakanalat. A mű-
helyből pedig folyvást hallatszok: kip, kop, kip-kop,
kip kop-kop-kop! — — —

Az öregek folytatják a kötekedést, de csak
úgy szőrmentiben.

Fuchs (Klingsor). Főoka azonban, hogy e kitünő
színészek mindkét művészetet: zenét és drámát oly
bensőséggel s nemességgel tudák összeolvasztani,
mindenesetre a Wagner alkotásának benső egysé-
ge is. Az ő zenéje annyira illik minden szóhoz s
megfordítva, hogy a színész minden ügyessége da-
czára sem tudja a két művészet közti űrt vagy
épen ellentétet elenyésztetni.

De épen abban, hogy Wagner zenéje minden
szóhoz illik, a cselekvés és érzelem minden mozza-
natát követi, épen abban áll zenéjének fősajátága
is. Ezért kelle a hosszadalmasabb, teljes dalla-
mokról lemondani, melyek többnyire csak egy
állandó hangulatot fejeznek ki és csak olyan
helyt alkalmazni, hol a szenvedélyesebb, változó-
kony kedélyhullámzás lassanként elnémul s mint a
végtelen tenger egy óriási, megnyugodott, sima tü-
kört mutat. Így magasztosul egy állandó érzelmmé
a lovagok imája a két templomi jelenetben; így a
nagypéntek varázsa a tavasz ragyogó napfényén.
Vagy hol csak egy fontosabb mozzanat uralkodik,
mint a varázslányok csábitó kaczer dalában, hol
a karok és magán énekesek egész zür-zavara fo-
nódik össze, hogy mintegy elbódítsák a bámuló
Parsival.

Másfelől a dallamok töredékességére nézve
egészen helyesen mondá egyik müncheni énekes,
kivel Bayreuthban megismerkedem, hogy „a Wag-
ner zenéjének két töredékes ütemében is több ze-
ne van, mint másnak egész dalművében.” A Wag-

— Andris! mindig csak Andris! — szól a
gazda és belelép a csizmájába.

Nagy szünet következik, mely alatt Örsébet
asszony szokottnál izgatottabban rángatja helyre
toilettjét, egy-egy mérges pillantást lövellve az em-
berére. Mikor aztán felkötö a fejére a kendőt,
nem állhatja tovább, de bizony oda veti mérgesen:

— Neked meg Gábor! mindig csak Gábor!

Mihály gazda előkeresi pipáját az ablakpár-
kányában, a dohányt pedig leveszi az almáriom
tetejéről s komoly gondolatokba merülve tömi meg
a pipát, aztán — épen akkor, miközben rágyujt—
oda veti foghegygyel:

— Hiszen fiam!

— Andris meg az enyém — szól az öreg
asszony, kezeit törölgetve.

Mihály gazda fejébe nyom egy kalapot s meg-
áll a szoba közepén. Örsébet asszony is bevégzi
toilettjét azzal, hogy kötényt akaszt maga elé s az
öregjéhez közeledik, mert tudja már, hogy mikor
Mihály gazda ilyen komolyan áll a szoba közepén,
akkor valami megbeszélni valója van.

S Örsébet asszony nem csalódott.

— Asszony! — kezdi Mihály gazda, tőle tel-
hető legnagyobb komolysággal. Két fiam volt, azért
mondom, hogy volt, mert egyet már elvesztettem,
kiforgattad az eszét. Mind a kettőből derek em-
bert és boldog embert akartam csinálni; te útamba
vagtál. Munkás, becsületes, jómódu iparos em-
ber vagyok, keveset értek a betűhöz, de tudom
azt, hogy melyik a nagy kalapács, melyik a kis
kalapács, s hogy mikor kell a nagy kalapácsot
használni, mikor a kicsit. Van tisztességes háztájé-
kom, van becsületes feleségem, — boldog vagyok.
Erre a boldogságra akartam nevelni a fiaimat is.
Neked nem tetszett, s a mig én a műhelybe pa-
rancsoltam őket — az alatt te hol az egyiket, hol
a másikat parancsoltad a könyvre, nem hogy írni
vagy olvasni tanuljon — mert a nélkül ma már
nem élhet senki, — de hogy megtanulja: miképen
lehet az egy forintot úgy forgatni, hogy száz forint-
nak lássék s ékes szóval a szegény ember feje alól

ner művészete olyan, mint a gyümölcsessel megra-
kott ág, mely hajlik a teher alatt. Fejlettebb ze-
nei hallásra és műveltségre van szüksége, ki min-
den ízében érteni akarja.

Szívemben fájdalommal, szememben könnyel
siettem el a felejthetetlen Bayreuthból a robogó vo-
nattal nem messze a színház alatt. *)

De a fenyves halmok övezte völgyekből még
soká, soká vissza jár gondolatom oda . . .

Ott künn, a város zürzaján kívül,
Lankás dombon, zöld fenyves hűsiben,
Magánosan, büszkén emelkedik föl
Az ég felé, nemes arányival,
A szent művészet ünnepi csarnoka.
Benn néma csend, bár tömve hallgatóval,
Kik messzi földről, minden táj felől
Ide zárandokoltak. Ünneplés
Homályban ülnek itt, mert nem hiuság
Piacza ez, hová kaczerkodás
És nem a folyton égő lelki szükség:
Örök művészi vágy vezérli el. — —
— Felforrik a tündéri szép zene
Örök varázsu földalatti árja;
Megnyílik egy komoly, nemes világ
Bűvös igaz, fenséges élete:
— Oh, ez a valódi szentély!
Ez a művészet!

FARNOS DEZSŐ.

*) E színház magányát csak a vonatok füstje zavarja
meg néha-néha. Ily eszményi műcsarnoktól megvárhatni, hogy
a társadalom és civilizáció mindon legkisebb zajától ment-
ve legyen.

kiperelni a párnát. András fiam rád ütött; kitanult mindent a világon, lenézi a kerges kezű mesterembert, szégyenli az apát, mert hogy az iparos. Szóval: ur lett belőle, a mint kívántad; most ott van abban a nagy Sodomában, végzi a dolgát s úgy hivatja magát, hogy: „Tekintetes Gondos Endre ur.” Hogy boldog-e? . . . azt nem tudom; adja isten, hogy az legyen. De hallod-e asszony! Gábor fiam az, a mi voltam én: egyszerre iparos. Látom munkás ember, tudom, hogy becsületes és hiszem, hogy boldog. Neki békét hagyj, azt mondom, különben . . . különben baj lesz!

Mihály gazda másik szál gyufát vett, meggyújtotta pipáját s oly nagyot fújt, hogy a kis szoba egyszerre tele lett füsttel. Épen kimenőben volt, mikor Örszébet asszony megrángatta az inge ujját s halkán, de diadalmas arc kifejezéssel, oda sugta neki:

— Azt hiszed, hogy Gábor boldog?

— Persze, hogy az; persze, hogy boldog.

— Igen? Hát azt gondold, hogy én süket és vak vagyok?

— Hogy értsem ezt lensasszony?

Mikor Mihály gazda azt mondta, hogy „lensasszony”, olyankor már forrt benne a kovács vér.

— Azt hiszed — folytatá az anyóka, hogy Gábor boldog? . . . No hát én meg azt mondom, hogy annak az embernek baja van: nyomja valami a lelkét, a mi szerencsétlenné teszi.

— Szerencsétlen, az én fiam?

— Igen, a te fiad. Ő ugyan nem hirdeti, de leolvassom én azt arczáról, mikor egy szót nem szól is. Keveset eszik, még kevesebbet alszik. Néha akkorát sóhajt a parázs közé, hogy fuvóra sínes szüksége. máskor meg vig nótákat füttyöl, mint egy iskolás gyerek s úgy felkacag, hogy összeriad tőle az ember. A szerszámot hányja, veti s vakarja a füle tövét. Alkonyatkor kitántorog a kert végibe, nekítámaszkodik a kerítésnek és kimeresztett szemekkel néz a nagy semmibe, míg a csillagok felragyognak, — akár csak a gönczöl szekerének a kerekét akarná megabroncsozni. Ez nem tiszta dolog: annak a fiúnak baja van.

Mihály gazda egy árva szót sem szólt, csak leszorította hüvelykujjával a pipája tüzét s látva, hogy ez nem ég, lassan ezammogva beállított a műhelybe.

Nagyban folyt a munka. Hupákkolt a fuvó, mintha egy erdő fáját kellene parázsra szítani. A műhely közepén a két inas nagy fogókkal szoritott az ülőhöz egy akkora darab vasat, mint a karom. Előtte áll a mester hatalmas alakja s meztelen, izmos karjai — mint pelyhet — csapkodták a nagy kalapácsot az izzó vasra, mely minden csapásnál ezer és ezer szikrát köpködött szanaszéjjel. Vajjon azok a szikrák voltak-e tüzebbek, vagy azok a villogó tekintetek, mik a mester szeméből sugároztak ki, az egész arcnak magasztos szint kölcsönözve?

Hajlott a vas, mintha viasz volna.

Senki sem vette észre Mihály gazdát, ki szótlanul merült el fia szemléletében, s így látva azt a szép, azt a derék embert, szeretett volna nyakába borulni s összecsókolni lüstös, kormos arczát.

Gábor letette a kalapácsot s ekkor megpillantá atyját. A hatalmas Hercules egyszerre gyermekké változott; lehajlott és meg akarta csókolni az öreg ember kezét, de az nem engedte, csak megveregette a vállát. Mint mikor a vén oroszlán kölykével nyájaskodik.

— Adjatok üszköt a pipámba; csak ezért

jöttem — szólt az öreg, de le sem vette tekintetét a fiáról.

Gábor belenyult a tűzbe s egy kis parázstot ugráltatva tenyerén, végre beleszorítá a pipába.

Mihály gazda intett a fiának s mindketten kiléptek az udvarra.

Föl s alá jártak a tornác mentében. Az öreg ur torkát köszörülte, készülődött. Gábor nem tehetvén egyebet, törölgötte kerges kezét a kötényébe.

Végre megszólalt Mihály gazda:

— Kifizetted az adóhátralékot az utolsó fertályról?

— Ki én, apám uram, már régen.

Szünet. — Az öreg megsodorgatta bajuszát.

— A Hánydel zsidóval rendbe kaptad a dolgot? Megadta a búza árát?

— Meg, apám uram, rendben vagyunk.

(Folytatása következik.)

RELIQUIÁK.

Debreczeni Márton levele.

Tisztelt Polgártársak!*)

Aldott szavamat béváltandó ide mellékelve küldöm a nálam feljegyezve találtató Bányászati műszavak gyűjteményét.

Gróf Nádasdy ur ő nmlga, előbbeni Kincstárnoki helytartónk, a Magyar Tudós Társaság Elnökétől Felszözlítván a Szóban lévő műszavak egybe gyűjtése, és közlése iránt, még 1842 vagy 1843-ban minden e tárgyban jártas Erdélyi só-, bányá, és Kohó tiszteket megtalált az illető vidékekben használatban lévő vagy használni próbált műszavak egybe gyűjtése végett.

Az ezen Felszözlítés következtében bémjött egyes gyűjtemények megvizsgálásával, s ezekből egy egésznek egybe szerkesztésével, segédül vévén az általam is gyűjtött, és alkotott műszavak jegyzékét, engemet volt kegyes a tisztelt Kincstárnoki helytartó megbízni. — És öné ezen megbízás eredménye az ide zárt gyűjtemény.

A zalathnai bányák Törvényszéke a közlebről szentesített Törvények értelmében a törvényes ügyek kezdését már magyarul folytatja, s testvér öcsém, mint egyik törvényszéki elnök megkéré, hogy ezen gyűjteményt velek is közleném.

Hogy tehát ezen kívánatnak is eleget tehessek, szívesen kérem önöket, ne sajnálják ezen gyűjteményt, mihelyt azt idves czéjlokra Felhasználták, minél előbb Debreczeni Ferencz öcsémhez egyenesen Zalathnára át küldeni.

Az előfizetési ívet vettem, s rövid időn reméllem, hogy vissza Fogom küldhetni.

Addig is maradtam

N. Szeben Junis 16-án 1848.

őszinte polgártársok
DEBRECZENI MÁRTON.

*) E levél Bodor Ferencz, 1848—49-ben volt bányanagy és lőporgyár igazgatóhoz van írva. Többek közreműködésével bányászati műszótárt adott ki, melyet az akadémia, tekintve a mostoha körülményeket, csak 100 forinttal jutalmazott. Toldy Ferencz levelét erre vonatkozólag hasztalan keresem, — de reményem van megtalálására nézve s esetleg, adandó alkalommal, ez is közzé lesz téve. Bodor Ferencz működését hivatalos okmányok bizonyítják, — iratai Dr. Szabó Károly tanár úr egy birtokomban lévő levele szerint: az erdélyi muzeum kéziratárába vannak letéve.

Kolozsvári Aladár.

SZINTE FELÁLDOZTÁK!

Angolból.

SÁMI LÁSZLÓNÉ.

V.

(Folytatás.)

Klára Csodálkozva nézett rá s őszinte válszán való meglepetésében szinte megfedekezett komoly szándékáról.

— Klára, te soha sem lovagolsz? — kérde Alwyn.

— Nem.

— Talán nem szeretsz lovagolni?

— Oh igen, rendkívül vágyom reá, de Nugente asszony nagyon fárasztónak tartja reám nézve a lovaglást; tehát kénytelen voltam felhagyni vele. Lovamat Eleonora lovagolja.

— Ha a lovaglást rosznak tartják az egészségre, a rajzolás és festés nem ártalmasabb-e? — mondá az ifjú a festő állványra, a rajzoló asztalra s a falon függő képekre mutatva.

— Most egyiket sem teszem. — E kellemes munkák el vannak tőlem tiltva, mert veszedelmeseknek ítélték.

— De látom, hogy könyvekkel bőven el vagy látva — mondá Alwyn a tele könyvszekrényekre pillantva.

— Oh igen, könyveket szerezhetek a mennyi tetszik és olvasni szabad. Az olvasás helyhez köt és nyugodtan tart; az olyan leány, kinek izlése csak az irodalomra terjed, nem alkalmatlan, mert senki sem gondol vele s legfeljebb néhány jóakaratu öreg ur tetszését nyeri meg.

— Látom, hogy e téren szabadságodat jól felhasználod. Négyféle nyelven vannak könyveid, a régi klasszikusok sem hiányoznak, sem az újabb történelmi munkák, a költészet és regény-csarnok is szépen képviselve van. S a literatúrával foglalkozó hölgy Sophoclest épen olyan élvezettel olvassa, mint Schillert?

— Papám szerette az egyiket, Nugente asszony, ki nem állhatja, ha a másikat foglalkozom, tehát jobbnak láttam mind a kettőt olvasni.

Klára igyekezett nyugodtan s méltóságteljes komolysággal beszélni, de Alwyn jóízűen elnevette magát rajta és ez oly ragályos volt, hogy Klára is alig tudta magát a nevetéstől visszatartani.

Bocsáss meg Kláram, de utolsó mondatod annyira hasonlított az én régi kis önféjű kedvenczem modorához, hogy ellenállhatatlannak találtam. Már most folytatd munkádat s engedd, hogy segítségemre legyek.

— Csak új kincseimnek csinállok helyet az által hogy a régieket a felső polczokra rakom. — Segíthetsz, ha feladogatód őket, mert fáraszt folytonosan le s fel szállógalni.

És Alwyn rögtön oda ment s nagyon jól beletalálta magát munkájába.

— Ejnye Klára, milyen kis gondos gyűjtő vagy! — kiáltá meglepetve. Azok a kis indus szobrocskák is itt vannak, melyeket az első években küldöttem; azt gondoltam, hogy azóta rég visszatértek eredetükre s porrá váltak.

Klára nevetett.

— Atyám halála óta nem kaptam olyan sok ajándékot, hogy kedvem lett volna megválni azoktól, melyeket ő látott és szeretett, s ez okból igen becsesek előttem — mondá a leány könnyektől csillogó szemekkel.

Alwyn úgy tett, mintha elérzékenyülését nem vette volna észre, füttyörészni kezdett, aztán elhagyta s azt kérdezte:

— Miket tartasz ezekben a kis fiókokban? — Megnézhetem?

— Természetesen. — Nekem nincsenek titkaim. Addig én ezeket a csigákat rendezem; ezek sokkal ké-

nyesebbek, mint hogy őket férfi kezekre s türelemre bízassam.

Néhány perczig teljes csend volt a szobában. Klára a csigáival látszott elfoglalva lenni, Alwyn pedig halkán dudolgatva, a fiókokat egymásután huzgálta ki, tartalmokat gondosan kiszedte és olyan csinnal s rendezesen rakta vissza, hogy érintésére minden tárgy szépsége csak nyerni látszott.

Kevés idő múlva egy félig visszafojtott kiáltás tette figyelmissé Klárát. Egy rejtett fiók, melyről azt hitte, hogy csak ő ismeri, nyitva volt és Alwyn oly mélyen merült el annak nézésébe, hogy Klárára alig ügyelt.

Igen kevés és egyszerű tárgyak voltak ottan: egy kis ezüst gombos lovagló pálcza, néhány szál száraz virág, egy pár fényes törött fekete hajfürt és egy szép spanyol fiúnak az arcképe, az a kép, melyet elűtazása napján Alwyn adott Klárának; ezek voltak a rejtett fiók kincsei.

Klára egy perczig mintegy megbénulva némán állott ottan; aztán oda ugrott s a szekrény ajtaját becsapta, halványan és a szemeiből villogó haragnál is mélyebb felindulástól reszkette, állott a szekrény elébe.

— Alwyn — kiáltá fuldokló hangon — hogy merted azt a fiókot kinyitni? Soha sem bocsátom meg tettedet.

Arckifejezése oly idegenszerű és izgatott volt; Alwyn inkább aggodalmas tekintettel nézett reá, mint bosszankodással.

— Azt mondd, hogy mindenüvé nézhetek, a hová nekem tetszik. A titkos rugót ismertem, anyád előbb mutatta azt meg nekem, mint a hogy te tudhattad volna. Azt mondd, hogy nincsen titkod, tehát hogy képzelhettem volna, hogy ne nézlek bele?

— Elfeleltem, hogy a rejtett fiókot ismered — mondá Klára zavartan; az én hibám volt s megbűnhődtem érte. Kérlek, hagyj itt, de Nugente asszonynak s Eleonorának ne szólj semmit; én és — ne gondold velem, oh kérlek — távozz; ne kérdezősködj, kiméj meg a kintől. Alwyn, hagyj itt; — és — és soha se jöjj közelembé, mikor egyedül vagyok.

Klára nem tudott magához jönni; érezte, hogy el van árulva az a titka, melyet élete árával is szeretett volna elrejtteni, legalább az utolsó huszonnégy óra eseményei óta.

De Alwyn nem mozdult; ott állott s komoly megfigyeléssel nézte a kedves szenvedélyes arcot, a görcsösen összeszorított kezeket.

— Klára, édes Klára — mondá szelid, engesztelő hangon — mit jelent ez? Te meg vagy zavarodva; téged valami bánt; kérlek, légy bizalommal irántam. Hidd el, hogy bizalmaddal nem élek vissza. Hát nem én vagyok-e legjobb barátod, én, gyermekkorod testvére, szülőidnek szeretett gyámja? Szomorú ifjú életednek nehéz leczkái — talán megtanítottak bennem is kételkedni? Klára, szólj?

De a leány sokkal mélyebben fel volt indulva, mint hogy e csillapítások használhattak volna. Csak egy gondolat foglalta el: hogy Alwyn egy más leánynak a vőlegénye, kitalálta a titkát és e miatt elvesztette becsületét. Lealázva érezte magát előtte, nem akarta részvételtjes sajnálkozását elfogadni, — még annyira nem súlyodt.

— Láthatod, hogy gyenge és izgatott vagyok — mondá, erőt véve magán. Kérlek, Alwyn, hagyj itt; ha egyedül leszek, hamarabb magamhoz térek. Mindjárt csengetnek az öltözködésre; ha itt maradsz, csak növeled gyötrelmemet.

(Folytatása következik.)

A VIZI TÜNDEÉR.

Norvégiai mese.

Arnold Mortier, az ismeretes párizsi humorista a „Figaró“-ban a következő sikerült mesét tette közzé F. A. Hoffmann módorában írva. Hangulatos és érdekesítő bevezetés után, a mely az eddig ismeretlen „kézirátát“ írja le a nagy képzelgőnek, következik a kitünő utánavat.

B . . . városka közelében vagyunk, egy vadregényes norvégiai öbölben, melyet szakadozott s fantasztikusan egymás mellé helyezett sziklák öveznek. Sűrű tengeri moha képezi talapzatát egy magasra nyuló szikla-piramisnak, melyen sötét zöld cserjék s törpe fenyő-bokrok gyökereznek. E sziklacsúcs az a komor, megszokott hely, a hová hősünk, Christián, rendszeren álmadozni eljárogat.

Kevés ember van, ki annyira alkalmas lenne megküzdeni az étellel, mint Christián. Magasröptű nemes lélek lakik az aczélerős testben; miveltsége tul van a közepszerűségeen s józan gondolkodás és tanulmányok által még nemesbült is. Ezért Christián nem érezhette soha jól magát a szorgos dolgu halászok és tengerészekből lakott kis városban, kik életük java-részét majd a boltocskákban, majd a társzekerekben töltötték.

Ha alkonyra hajlott a nap s csillogó fénytánya a láthatáron alá úszott, naponta ott ült Christián a szikla csúcsán s némán bámult bele a nagy Oczeán óriási végtelenségébe. E szóvalan és mystikus merengései, a mely és magasztos áhítat között soha sem érezte a magányt. Úgy tetszett neki, mintha egy ismeretlen világ közepette élne, körülvéve tulvilági szellemektől, kik gondolatait megértették, álmait, derengő önérzését ismerték . . .

Egyszer, — az Oczeán tompa moráját leste s a távol láthatár ismeretlen világába meredt tekintete, — mély sohaj tört útát magának lihegő kebléből s felkiáltott: miként vihessen valami nagy tettel véghez!

E perczben gyenge lubiczkolás hangja kötötte le figyelmét. A tajtékzó hullám moraja között, midőn a sziklákon szétlocsesantak, e csobogás füléhez hatolt; Christián előre hajolt, egy pillantást vetett a mélybe, felkiáltott s a nélkül, hogy vissza tekintene, futott a város felé . . .

A mit a tengerben látott, egy nagyvárosi embert sem riasztott volna el. Egy nő volt, ki ott fürdött s utána a komor, zöldes Oczeánban, rózsaszínű hosszú vizsugár nyult . . .

Mily sátni káprázat, mily csábító varázslat a szemérmes, erős ifju előtt!

Ez alak, gyenge körvonalával s a kecseljes formákkal, örült tették s az igéző szép nő elragadó mosolya, szemébe s szívébe vésődtek.

Mert futásában is volt ideje látni, hogy a szép nő rá mosolygott . . . Biztatólag mosolygott feléje . . . boldogan s kaczeron, mintegy nem is sejtve meztelenségét . . .

E naptól fogva nem volt nyugta a szobában, városban, sehol s az alkony órákban rohant ki a tengerpartra, szokott sziklacsúcsára. A bájos úszó nő kis vártatva újra megjelent s Christián újra látta a vakító fehér testet, a mint a tenger hullámaiban ringott. Már nem futott az igézet elől s átengedte magát a csábos mosoly varázshatalmának, a mely szüntelen ajkán ült e szép nőnek.

És Christián, mintegy esztét veszelve kuszott alá a meredek sziklán a bűvös syrénhez. De a mint lihegve elérte a partot — a syrén eltűnt . . .

Másnap elrejtőzött egy szikla árnyában a parton, s midőn a tündér megjelent, bele vetette magát a habok közé s feléje úszott. A bájos nő karjai gyors ivékben szeltek a hullámokat, s tovább-tovább úszott az Oczeánba, varázsló mosolyát szüntelen feléje irányozva. Christián gyakorlott úszó volt, de mégis nehezen érthette el.

Végre mégis sikerült elérni az asszonyt, ki nem mutatott se haragot, se csodálatot, hanem gyorsan úszott tovább.

— Imádlak, szeretlek — suogta az elvakult ifju.

A syrén nem felelt, mosolygott.

— Szeretlek, szeretlek! — ismétlé Christián. S a nő folyton csak mosolygott feléje.

. . . A nap nyugovóban volt már, soká volt, hogy egymás mellett úsztak, pihenés, megállás nélkül s az úzás sebességét pillanatra se csökkentve. A syrén ereje, úgy tetszett, hogy kifogyhatlan, Christián ereje hanyatlott. Alig bírta magát felszínre tartani s a mint egy pillantást vetett visszafelé, látta, hogy mily messze úszott a parttól. Ereje végkép elhagyta, segítségül hívta társnőjét. Az mosolygott s úszott tovább. Utolsó erőlködéssel egészen hozzája ért, remegő karjaival átkarolta a nőt, s az jéghideg volt.

E perczben úgy tetszett neki, mintha alatta a tenger mélye megnyílt volna s csodás szörnyek nyújtották volna karjaikat utána s ezerszeresen fognak körül tagjait s messze alant, a mélyben, kísérteties mosolygó szörnyfejek gyönyörködtek volna kinjaiban s a pokoli kar alvilági hangon menydörögte fülébe: „Miénk vagy!“

A boldogtalan ifju halálfélelmében görcsösen szoritotta magához a mosolygó tündért s a csobogó viz lassan-lassan megtörte a szemek fényét.

A hullámok suhogó moraja közé egy sajátságos érezes hang vegyült s az ifju elveszté eszméletét . . .

Másnap a tenger partra vetette Christián holttestét; karjai aczelkapocsként egy automat női bábót tartottak fogva, a melynek mozgó forogója elpattant . . .

IRODALOM.

Természet után.

Ez a ezime azon könyvnek, mely legközelebb-ről gr. Teleki Sándor ezredestől megjelent. Soha jobb ezime e könyvnek adni nem lehetett volna. Teleki Sándor az elbeszélés nagy mestere. És miért az? mivel természetes. Lehet valaki nagy tudományu, szellemes, de ha a társalgási előadása nem természetes, elveszti hatását.

A Teleki Sándor ezredes elbeszéléseit az teszi főleg érdekessé, hogy természetesek. A széles ismeretek, nagy tapasztalatok oly könnyedén, minden fitogtatás nélkül vannak beleszöve, hogy az bárminő tartalomdús, de soha nem nehézkes. Mindig élénk, mindig játszi.

S a minő érdekes elbeszélő Teleki Sándor ezredes, épen olyan leiró; csak hogy az élő szóval való elbeszélésben kipótolhatlan az előadás kifejezése, a hamis mosoly, mely a csipős, de soha sem sértő élceket szokta követni. De azért mégis az irott vagy nyomtatott betűkben is életerő van, mert a mesterkéletlen szellem eredeti kifejezései, azért szólnak mindig a lélekhez.

Mindezek mellett a szeszélyes változatosság emeli Teleki Sándor elbeszéléseit. Lássuk ennek

példáját az előttünk levő kötetnek legelső humoros elbeszélésében: „Vasady bácsi viselt dolga a kajtár kutyával.” Úgy van ebben a fősvény leírva, hogy ha méltó tollal szindarabot csinálnának belőle, a Molière fősvényével vetekednék. És ezen sivar képek között egyszerre a legmegragadóbb költői képet találjuk, a 26 és 27-ik lapon, egy juhász tanya leírásánál, valamint a 32-iken a falusi delelésnél sarju hordáskor. S végül a legfurcsább, legkomikusabb jelenetek a kajtár kutya és Vasady bácsival. Oly meglepő változatok, mint a délibáb játéka és mégis egységes.

Az „Ég és föld között” című elbeszélésben Spanyolországban vagyunk. Andaluzia viránya, andalító balzsamos lége s a léghajón való felemelkedés, mesteri ecsettől van rajzolva.

A „Csepü-banqueti Kendi-Lónán” már címében is mutatja, hogy genialis ember gondolata. Kinek jutott volna másnak eszébe, az egyszerű kalákát, melyet nálunk általánosan így neveznek: Csepü-banquetnek nevezni. S ezen tréfás elnevezésnek csakugyan megfelel, mivel a szétszótott esejűt ilyenkor szokták behozni megfőnyva s lakoma követi.

Mennyi szeretet, mennyi nemes családi érzelm van ezen, mondhatni humoros elbeszélésben. Minő kegyeletes megemlékezés Kendi-Lóna egykori birtokosa: Teleki Miksa grófra. Mily nagyszerű vonásokkal van megemlítve Teleki Blanka fogsága!

Ismét másutt ezen igénytelen czimmet: Kérd meg a Feruccio leányát vigyen által -- minő nagyszerűen írja le Garibaldit, mily érdekesen Caprera szigetét.

„Nagy Pista a Róka.” Tréfás czimmet látszik s mennyi mélység s fenkölt érzelm rejlik benne. Csevegésnek nevezi az író, de én inkább beszélgetésnek mondanám. Csevegés lehet olykor kellemes, ha különben üres tartalomtól áll. A Teleki Sándor ezredes kellemessége az ugynevezett csevegésben mindig magvas tartalmu.

A közelebb jelzett elbeszélésben is minő fiatal bájjal van leírva a holdog gyermekkor. Mily fájdalommal rajzolva a kedves otthontól való megválás. Mennyi eredetiség van a Nagy Pista kalandos életének leírásában s minő emelkedés, midőn ezen bizonytalan életpálya után a haza védőinek sorába lép s az író ily nemes szavakkal jellemzi:

„Az, a ki eszméért lelkesülni tud, ki egy szent és igaz ügyért rajong, az már becsületes, az már a felistenek útján van: és Nagy Pista ezen haladt.”

És minő lángszavakkal van említve a piskis esata s ott a Nagy Pista hősiessége! Ezeket nem lehet kivonatban ismertetni, ezeket olvasni kell az eredetiben.

A hazafias hősiesség magaslatáról leszáll ismét gondolatában az író a kedves gyermekkorba s páratlan játsszi kellemmel mondja el a gyermekkorai pajkosságokat „Macska a nagy dobban” czimmet. Tovább ismét a néphez száll s hasonlíthatlan hűséggel ír le egy estét s éjlet egy falusi korcsmában, melyből a nélkül, hogy az író elmélkedni akarna, meglátszik szomorú következése, hogy mivé lesznek azok, kik az italmérők áldozataivá engedték magokat sodortatni. E nagyon eredeti elbeszélésnek a czime: Szent Márton ludjai. Mikszáth Kálmánnak ajánlva.

Mindenütt hú festés. Mindenütt életkép.

De ne mondjuk tovább. Hiszen az ismertetés még gyengíthetné a becsüt, nem tudván az eredetit oly híven feltüntetni.

Tehát csak azt mondjuk a czimzett könyvre utalva, mely a Révai testvéreknél jelent meg s minden hazai könyvárusnál kapható:

„Ott az irás, olvassátok!”

R.

SZINHÁZ.

Lányi Ernő jutalomjátéka élvezetes estét nyújtott a szép számú közönségnek. A hangverseny műsorozata izléssel és tapintattal volt egybeállítva. Mozart gyönyörű Don Juan nyitányát a zenekar pontos szabatossággal játszá. A dalkör Volny érzésteljes és hatásosan átírt „Nászdalok” cz. keringőjét oly szépen énekelte, hogy a közönség felzajduló tapsa által az ismétlést méltán kívánta. Ugyancsak a dalkör zárta be a programot a 8-ik számmal, Lányi népdalait énekelte. E népdalok is tetszettek, bár bizonyos, a czikornyát kedvelő érzélgőség nem engedi a valódi erőtelj kifejezését.

Girsik Ilona Gluck „Orfeus” dalművéből egy dalt és Brahms egy finom, gyöngéd szerelmi dalt tiszta intonatioval énekelte, bár érzett hangján a lámpaláznak hatása.

Ezt követte a Lohengrin-trio, melyet Pálffi Berta k. a. zongorán, Farkas János ur hegedűn és Lányi orgonán adtak elő oly szépen, oly hatással, finom árnyalatokkal, mely iránt a legnagyobb elismeréssel lehetünk. Ezután Lányi Ernő mint költő is bemutatatta magát a közönségnek. „A pap-hoz mentem” cz. költeményét szavalta el szépen és melegen Hubai Aranka. A költemény Csernátóni Gyula szép fordításában lön bemutatva. Pessimistikus hangulattal oldja meg a hit nagy talányát, hogy a nyomor a bűn és erkölcsi közöny (az elesett nő, a kidobott gyermek és az anya ravatala mellett a vagyon felett összevesző család) ellenében a kételyt minő varázs törheti meg. Lányi a megfagyott csecsemőt eltemeti és vele temeti el hitét. Rhapsodistikus szemlélete a világnak, megérintése a nagy rejtélyeknek . . . de nagyon is elcsietett megoldása. A vers hatásos. Csernátóni zengzetes nyelvét a szavaló kisasszony oly szépen kiemelte, hogy a közönséget percekig tartó tapsra ragadta.

Dr. Kovácsné Cseh Mariska erőteljes és szép hangjában újra gyönyörködhetünk. Brahms két dalt éneklé el, melyek közül kivált „Oh fordítsd el szemed” című talált a műkedvelő nő drámai hevével. Az ismétlést kívánó közönségnek dr. Kovácsné urasszony egy szép népdalt énekelte el.

Művészi érték tekintetében mindenké felé emelkedik Rigó Anna és Lányi Ernő által előadott „E” moll hangverseny (Chopin-tól). Rigó kisasszony felfogása értelmes, előadása választékos. Különben nagyobb dicséretet nem mondhatunk annál, ha egyszerűen megemlítjük, hogy Liszt tanítványa volt.

A hangverseny végén előadták a nagy lenygel költő Krassevszkinak Musset szellemében írt „Aczél és kova” cz. ügyes proverbe-jét.

Az aczél aczella a szenvedély tüze tevé. Roderich ur fél a házasságtól, mert kivevé részét a mámorban, hogy ne félne a prózától? A lány, Iza pedig szellemtelen egy dolognak tartja azt a kétségbeejtő unalmas szokást, hogy a lányt mindenképen össze akarják valakivel házasítani, akár van benső hajlam, igaz őszhang az összekelendő párban, akár nincs. A kisasszony a Kova, kinek szívét ezzé tevé az élet, a sok czukor, mint a hogy a szellemtelen bókokat nevezi.

Összekerülnek. Magukra hagyatnak. Hamar megértik egymást, mert mindjárt mindkét fél kijelenti, hogy eszük ágában sincs, hogy egymáséi legyenek. Tehát feszitelenül érvényesíthetik szellemük eredeti hevét. Pattan is a szikra a kovából: Iza szivéből és a szikra gyujt. A spleen-es Roderich lángra gyul. Megadja magát. Mikor az öreg Kalasant (a szolga) jelenti az ebédet, a fiatalok már megérték egymást és egymáséi lettek. Az öreg szavajárása: „minden már kicsinált dolog”, melyet Gabányi idegenes szőejtéssel még tréfásabbá tön, beteljesedett.

A közönség meglegedetten távozott. A dalkör, melynek javára Lányi felajánlá a jutalomjáték jövedelmének reá eső részét, az erkölcsi diadalon kívül egy kis anyagi segélyben is fog részesülni.

A „Teremtés.”

A derék conservatorium buzgó tanára, Farkas Ödön, azt a két koszorut, melyet neki a „Teremtés” előadása estéjén nyújtottak, teljes mértékben megérdemelte. Haydn örök szép művét oly erővel, oly hatással mutatta be a mult pénteken a zsufolt háznak, mely emlékezetes marad Kolozsvártt és kedvet ébreszt jövőre a magasb zene kultusának hiveiben. Kedvet és reményt, hogy a zene- és dalművészet mélyebb gyökeret verjen városunkban. A „Teremtés”-t úgy előadni, hogy a mai korban, mely a vallási ihlet azon hamisítatlan tiszta buzgalma, a bűn által még nem érintett sziv első, ártatlan dobbanása, az első tavasz, az első virág, az első gyümölcs, az első öntudat, az első őszhang, az ég és föld lakói első nagy hymnusa iránt vajmi kevés érzékkel bír, kiragadni birni egy pár órára a zene „átok-oldó” erejével, minővel Göthe ruhazza föl a zenét, leoldani a lelket gyötrő lánczairól és a szabad csapongás szárnyára bocsátani . . . a művészet varázshatalma kell ehez. Ezt éreztem a „Teremtés” előadása alkalmával.

Alig hangzottak a chaost jelző moll összhangok zsongó melodiái . . . úgy hangolódott az érzelm, érezni valamit abból az elveszett őszhangból, mely után Madách Évája, mint Julia, is visszasír a bűn nyoszolyáján.

Mikor az Isten „légyen” szavára a dur hangnem ereje gradualszerű fölmenésben és leszálló „forte”-val fölrazott álmadozásomból, akkor már kész hangulattal fogadtam Raphaél recitativo-ját, melyben van valami ünnepélyes, van a templomi kijelentésből, evangelium hirdetéséből valami. Csodálkozok az ember, hogy Haydn a francia forradalom eszméi által fölkaavart erkölcsi világban a templomi élet zavartalan csöndjéből ennyit megörze.

Göthe Ilmenauban írta legszebb költeményét fejedelmi barátja számára, mint maga írja quieto die, quieto mente . . . Haydn „Teremtés”-e ily lelki békének szülötte. Igaz, hogy az öregkor kezdetén írta, mikor a szenvedélyek vihara lenyugvóban, elvonulóban van.

A „Teremtés” három alkatelemből van művészi egységbe olvasztva: leiró, elbeszélő és lyrai elemekből. A leírás határozottan legjobban sikerült. A szélvész dühöngése (4 sz.), a hullámok hanykodása, mely a vizek részekre szakadása folytán a végén egy-egy hatalmas folyam kanyargó futásába, vagy csöndes völgyben lassan tova sikló patak csörgedezésébe megy át (6 sz.), sőt még a nap felköltét akár Wagnerre emlékeztetően jelző a magas hangok rezgő hullámlásával kifejezett hajnal hasadása is, szembe állítva ezzel az éj méla, zsongással elhaló hangokkal jelzett beállása (9 sz.);

a sas szárnya csattogása, a reggelt köszöntő pacsirta vidám ficsérgése, a még bánatot nem ismerő fülemile édes fuvalatszerű dala, melyet a fuvola sirt, de Balogné üde játszi hangja derülttette; a Leviathan megjelenése folytán fölesapott hullámoknak szaggatott leesése (egy mesteri staccato-ban): mind meg annyi mesteri részletei azon nagy leírásnak, mely a szegény, a nyomorultan üres szó által felköltött gondolat és képzelet világát szólaltatta meg. A kép a zene hullámzó tükörén úszott, míg a hanghobok tükörre verődtek és ebben az áhitatos lélek az isten világának ragyogását látta.

Az elbeszélő részek a recitativok, melyek a teremtés hat napját fokozatos erővel, ünneplésesen kijelentik. Dr. Vályi érczes bassus hangja, Koch Ferencz szép tenorja, Balogné kedélyes meleg hangja, Schillingné Neszveda finom árnyalata édes, zöngelmes, bámulatosan kifejező hangja... oly belső értelmet adtak az elbeszélő részleteknek; mely megeleveníté előttünk, megmagyarázta a descriptiv zene titokteljes szótalan festését.

De mindenek felé emelkedik Haydn a lyrai részeknél. A megteremtett világ első nagy idyllje Ádám és Éva igaz, boldog szerelme, kik az Urnak hálájukat már emberi érzés által színezett kifejezéssel zengik, himnuszukba belezeng a megnyilatkozott ég dala. A meny fénye még lelkükön csillog, mint a harmaton a hajnal sugara... ki azt a responsioszerű berendezését Ádám és Éva szerelmi dialogjának egyszer hallja, oly kifejezéssel, milyent Sch.-né Neszveda asszony és Szilágyi úr adtak a pénteki előadás alkalmával, érzelmével hódol a szeretettel magasztos hatalmának.

Az idyll — e lyrába olvasztott elbeszélés szóval meg a 15. sz.-ban, mely leírja az állatok eleven csoportját, mely az élet első örömeit ujjongva élvezi (oh, de hogy sérti a fület az 1839-iki fordításban a *szarvasmarha* kifejezés!) a legszebb idyll, melyet valaha zene kifejezett. Drámai elem egy helyt vegyül Haydn művébe. A 18. sz.-ban Gabriel, Uriel gyönyörű zsolozsmában fejezik ki a fentartó isten kezének áldását, Raphael kifejezi az istentől elfordult lélek porrá hamvasását. A primhegedűk édes zöngelmét a cellok szaggatott kísérete mellett nyögő fuvóhangszerek siralma váltja fel. Ez már drámai izgalom, mely a kar nagyszerű Allelujájában bekül ki.

A földi himnuszban oly bensőség van, melybe a menny lakói magas aetherien tisztia hangja mintegy átszűrődik.

Oh a tévelygés még nem csábítá el az embert, többet kívánni, csak mi van, és többet tudni, csak mi kell.

Az ártatlanság szűzies érintését érezők szenvedélytől marczagolt lelkükön, Haydn ez oratoriuma igazán megtanít imádkozni; mert mi az imádság egyéb, mint megsejtése az istennek? És az istent sejtők!

Még egyszer forró köszönet Farkas Ödönnek, a műkedvelőknek, kik szabatos előadásukkal a halhatatlan mű értékét éreztetni tudták.

Tolmácsolták Haydn-t, úgy, hogy a „Teremtés” írójának ihletett lelkéhez hoztak közel, érzelmvilágába ringattak át.

Köszönet érte mindnyájuknak!

BAYARD.

KÜLÖNFÉLEK.

Kolozsvártt, 1884. márczius 29.

— **Lapunk egy évnegyedes pályát megfutott. Önérzettel és hálával hivatkozhatunk a kiváló írók fényes sorára, kik között a legfényesebb név is előfordult, kiknek szíves közreműködése segített a komoly nagyravágyással kitűzött cél szolgálatában. Lapunk iránt a fővárosi sajtó elismerően nyilatkozott. Nem kenyerünk a sok szó, a hangzatos ígérlet: igyekszünk szerény viszonyaink és korlátolt tehetségünk mértéke szerint továbbra is egy komoly irányú közlöny fentartására, mely az élet és irodalom kérdéseit, kölcsönhatását megvilágítani, melyebb érdeklődést kelteni, a teendők iránt tisztább öntudatra ébresztetni tartja hivatásának. Felhívjuk a t. közönséget: pártolásával tegye lehetővé, hogy úgy is áldozattal fentartott lapunk további életével szerezzon még több méltó jogezimet az életre. Egyszeresmind örömmel jelentjük, hogy a jövő évnegyedet *Endrődi Sándor* egy nagyobb költeményével nyitjuk meg. Lapunk előfizetési ára: egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalhoz (belmonostor utca 20 sz.) küldendők.**

— **GABÁNYI ÁRPÁD.** Tehát minden számunkban búcsuzunk kell! Csütörtökön Gabányi vált meg színpadunktól. Gabányi a szó szoros értelmében szemünk előtt felejt gyorsan és izmosodott tehetsége fokként vivta ki számára az elismerést, melynek árát, fájdalom! meg is adjuk, mert... távozik. A díszesség magasabb lépcsőit kell megjárnia. Búcsuzerepe is olyan volt, mely rendkívüli alakító képességének emlékeit még jobban felidézte bennünk. Az „Idegesek”-ben, Sardou e remekében *Marteau*-t adta úgy, hogy nem csodálkozunk, hogy ez ideges kompániában a fő-főideges közelében a szegény Tiburce, kit bárgyúsága megmentett minden idegességéből, utoljára maga is idegrángásban kezd szenvedni. Az „Idegesek”-ben *Marteau* szerepe a maszkirozás és arczjáték bravourját kívánja meg, hogy ne váljék szép érzékünket bántó grimacc-szá. Gabányi a művészet ösztönszerű tartózkodását megőrzi. Finoman részletez; kifejez folytonosan. Épen ez az, miben Gabányi haladt, bámulatos gyorsan haladt. A kifejezési lelemény pályája kezdetén tulásra is ragadta. De most a művészet mértéke öntudatosá vált. Oly tapssal fogadta a közönség ez igazi kedvencét, mely percekig nem engedé szóhoz jutni. Néma meghatottsággal köszönte meg a jeles művész a közönség őszinte ragaszkodása kifejezését. Szerencse és áldás kísérje a nehéz pályán, melynek tövisait Szacsavay már szedegeti a központi sajtó enyeldéseiben.

— **A HAYDN TEREMTÉSE,** melynek előadása városunkban általános érdeklődést és a zenei körökben rég nem tapasztalt lelkesedést keltett, Kolozsvártt még háromszor adatott elő. A helybeli „Ellenzék” zenei referense a conservatorium levéltárában föltalált adatok alapján az 1839, 1841 és 1845-ik előadások szereplőit, körülményeit ismerteti. Érdekesnek tartjuk megjegyezni, hogy mindenik előadásban a város akkori értelmiségének kitűnőségei részt vettek a mesteri mű előadásában. A műkedvelők közt egy Brassai, egy Erkel, egy Bartalus, egy Nagy Péter, egy Ruzicska vettek részt. A pénteki előadás alkalmával 65 énekes és 53 zenekari tag szerepelt. Ily erővel még egyszer sem adatott. Az előadásról lapunk más helyén emlékeztünk meg.

— **SZACSVAINÉ BOÉR EMMA** asszony f. hó 27-én kezdte meg vendégszereplését Szamos-Ujvárt „47-ik cik k” Cora szerepével, melyben közelebbről láttuk színpadunkon a művésznőt nagy hatással játszani. — A szamos-ujváriak nagy tüntetéssel fogadták s két szép babérkoszorúval jutalmazták első felléptét. A jelesebb szerepei közül még „Magdolna és Fedorában” fog fellépni.

— **KISFALUDY-TÁRSASÁG** a mult szeredán nagy érdekeltség mellett megtartá havi felolvasó gyűlését. *Beöthy Zolt* titkár bejelenté, hogy *Bulyovszkiné-Szilágyi Lilla* a gothai udvari színházban történt első felléptének 25 éves évfordulója emlékére 2000 frt. alapítványt tett, hogy annak kamataiból két évenként 200 frtjával jutalmaztassék a szavalatra legalkalmasabb versesmű. A társaság levélben fejezte ki köszönetét a

szép alapítványért. *Jalava Antal* finn író több jeles író művét finn fordításba küldé be a társulatnak. *Id. Linyei József* a társaság emlékére beküldé a *Kisfaludy-társaság* 1853. óta *Garay János* elhunytától kezdve, elhunyt tagjairól kiadott gyászjelentéseket. Mindkét költemény köszönettel fogadtatott. A Székes-Fehérvárott tartandó Horváth-emléknapélyen *Szász Károly, Tóth Lőrincz, Zichy Antal* és *Frankenburg Adolf* fogják a társaságot képviselni. Ezután következtek a felolvasások; *Frankenburg Adolf* lépett a felolvasó asztalhoz s „Tükörképek a régebbi írói életből” czímmel visszaemlékezéseket olvasott fel a 40-es évekből, élénk színekkel vázolvva a magyar írók akkori mostoha helyzetét s jelezte az irodalom fokenkénti emelkedését. A zajos tapsot aratott felolvasás után *Dalmady Győző* mutatott be két költeményt, melyek *Mátyás királyról* szóló énekek s a költő historiai olvasmányainak erdményei. Az egyik nemzeti ének *Mátyás király* koronázására, a másik pedig lantosok éneke *Mátyás király* menyegzőjén. Mindkettő élénk tetszést keltett. *Szász Károly* a *Nála* és *Damajánti* szanszkrit épszt ismerette s abból *Fiók Károly* sikerült fordításában néhány éneket olvasott fel. Végül saját műveiből is olvasott fel több költeményt, melyek közt néhány fordított s egy eredeti hangulatjeljes költemény volt, e czímmel: *Dal az éjben*. A jelenvolt nagy számu s előkelő közönség lelkes tapssal s éljenzéssel jutalmazta kedvenc költőjét. Ezután több folyó ügy elintézése czéljából zárt ülést tartottak.

— **GRÓF TELEKI SÁNDORNÉ,** (a jeles író, a koltói grófnak neje), kinek nevét a hírlapokban közölt apróbb dolgozatai már is kedvelté tévék, felette fontos irodalmi vállalatba kezdett. A főrangú urhölgy, ki tudvalevőleg francia születésű, nyelvünket annyira elsajátította, hogy jelenleg egy nagy *Becherelle-féle* magyar-francia szótáron dolgozik.

— **BEÖTHY ZSIGMOND ÖTVEN ÉVES JUBILEUMÁT** ünnepelte meg írói működésének. *Beöthy* 1819 február 17-ikén született Rév-Komáromban. Jogi tanulmányait elvégezvén, Komárom-megye aljegyzőjévé lett s 1845-ben szolgabírónak választották meg. Az 1848-ki kormány alatt fogalmazó, majd titkár lett a közoktatásügyi miniszteriumban. A szabadságharc után ügyvédkedett, de már az oktoberi diploma kibocsátásakor Komárom városa képviselőjévé választotta meg. 1862-ben a pesti váltóörvényeszek elnöke. 1869-ben a királyi tábla rendes bírása, majd 1870-ben a Curia legfőbb ítélőszéki osztályának bírása. 1882-ben a királyi ítélőtábla tanácselnökévé lön. Irodalmi munkásságát már jogász korában kezdte, a mikor költeményeivel feltűnést okozott, 1851-ben egy kötet verse jelent meg; 1880-ban adta ki újabb költeményeit; irt azonfelül beszélyeket, drámákat s legutóbb még a *Kisfaludy-társaságban* olvasták föl „Hol az isten” czimű költeményét. 1846-ban „Magyar közjog” jelent meg tőle s az egyházjog terén tekintélyt szolgált az ő műve: Az evangélikus házassági törvények gyakorlati magyarázata. Jubileuma alkalmából sokan keresték föl *Beöthyt*; számos üdvözlő levelet és táviratot kapott az ország minden részéből. Az általa vezetett tanács bíró tagjai testületileg tisztelegtek nála. A tisztelgők szónoka *Kudlik István* táblai bíró volt, ki lelkes szavakban sorolta fel a megtisztelt tanácselnök írói munkásságának részleteit s tolmácsolta a legőszintébb szeretetet, mely a tisztelgők arczán megható kifejezésében tükröződött. Az üdvözlő szónok beszédét többszörös lelkes éljenzés követte, melynek megszüntével a tanács bírái részéről egy szép mivű értékcs arany tollat ezüst írszer-tartálylyal adott át emlékül az ünnepeltnek.

— **DR. MÁRKI SÁNDOR** az aradi Kölcsey-egyesületben megható módon jelenté be *Lugossy József* nek Kölcsey e nagy tisztelőjének halálát. A megdicsőült a Kölcsey-egylet tagja volt és kijelenté, hogy „míg Kölcseyt ismerik, az eszményt is ismerik.” Kikérte a részét a Kölcsey kultusából. Kölcsey halálára irt két költeményét adta át az egyesületnek. E versekhez fűződő emlékekről lapunk szintén, más forrásból, megemlékezett. A szép elnöki bejelentés külön lenyomatban megjelent.

Tartalom: Nemzeti élet és nemzeti irodalom. *Széchy Károly*. — Az utolsó bobori leány. *Petelei István*. — Az éjfélt régen elütötte. *Dengi János*. — Két fiu. *Gabányi*. — Reliquiák. *Debreczeni Márton* levele. — Szinte feláldozták. *Sámi Lászlóné*. — A vízi tündér. — Irodalom: Természet után. r. — Színház: *Lányi Ernő* jutalomjátéka. A „Teremtés”. — Különfélek. — *Tárca*: *Visszaemlékezés Bayreuthra. Farnos Dezső*.